

TÜRKİYE'DE ENFLASYON HEDEFLEMESİNİN KAMU CARİ (TÜKETİM) HARCAMALARINA VE ÇIKTI AÇIĞINA ETKİSİ

Özge UYSAL ŞAHİN*

Özet

Enflasyon hedeflemesi rejimi, fiyat istikrarını gerçekleştirme ve sürdürmeye yönelik uygulanan modern bir para politikası stratejisidir. Enflasyon hedeflemesi rejimi sadece enflasyon oranının düşürülmesini sağlamaz. Faiz oranlarından yatırımlara, kamu harcamalarından üretime ve milli gelire kadar pek çok değişkeni de etkiler ve ayrıca bu değişkenlerden de etkilenir. Bu çalışmada Türkiye'de enflasyon hedeflemesinin kamu cari harcamalarına ve çıktı açığına etkisi Otoregresif Bütünleşik Hareketli Ortalama Modelleri (ARIMA) modeli ile araştırılmaya çalışılmıştır. Veri seti Ocak 1998-Eylül 2013 dönemini kapsamaktadır. Çalışmada elde edilen analiz sonuçlarına göre, enflasyon hedeflemesi, kamu cari harcamalarını ve çıktı açığını pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Enflasyon Hedeflemesi, Kamu Cari Harcamaları, Çıktı Açığı, ARIMA, Türkiye.

JEL Sınıflandırması: E59, H50, O49

THE EFFECT OF INFLATION TARGETING REGIME ON GOVERNMENT CURRENT (CONSUMPTION) EXPENDITURES AND OUTPUT GAP IN TURKEY

Abstract

Inflation targeting regime is a modern monetary policy strategy, which is applied to maintain and sustain price stability. Inflation targeting regime doesn't only decrease the inflation rate. It affects so many variables such as interest rates, investments, public expenditures, production and national income and is also affected from these variables. In this study, it is tried to investigate the inflation targeting effects on government current expenditures and output gap with using of Autoregressive Integrated Moving Average (ARIMA) model. The data set covers the period from January, 1998 to September, 2013. The analysis results of the study show that inflation targeting has positive and significant effect on government current expenditures and output gap.

Key Words: Inflation Targeting, Government Current Expenditures, Output Gap, ARIMA, Turkey.

JEL Classification: E59, H50, O49

* Araş. Gör. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Biga İ.İ.B.F., E-mail. uysal83@gmail.com

1. GİRİŞ

1989 yılında ilk defa Yeni Zelanda'nın uygulamaya başladığı enflasyon hedeflemesi rejimi, hem Kanada, İngiltere, İsveç, Finlandiya gibi gelişmiş hem de Şili, Meksika, Brezilya gibi gelişmekte olan birçok ekonomiyi etkileyerek çok sayıda ülkede uygulanma alanı bulmuştur (Alparslan ve Erdönmez, 2000: 11). Özellikle enflasyon hedeflemesi rejimini benimseyen ülkelerde enflasyon oranlarının düşmesi ve fiyat istikrarının sağlanması rejime olan ilginin artmasının temel nedenini oluşturmaktadır. Türkiye de enflasyon hedeflemesi ön koşullarını gerçekleştirebilmek amacıyla 2002–2005 döneminde örtük enflasyon hedeflemesi uygulamaya başlamıştır. Merkez Bankası resmi olarak ise, 2006 yılında açık enflasyon hedeflemesine geçtiğini ilan etmiştir. Enflasyon hedeflemesi rejimiyle birlikte Türkiye, kronik hale gelen enflasyon sorununu çözmeyi amaçlamıştır.

Enflasyon hedeflemesi rejimi sadece enflasyon oranının düşürülmesini sağlamaz. Faiz oranlarından yatırımlara, kamu harcamalarından üretime ve milli gelire kadar pek çok değişkeni de etkiler ve ayrıca bu değişkenlerden de etkilenir. Bu çalışmada da enflasyon hedeflemesinin kamu cari harcamalarına ve çıktı açığına etkisi araştırılmıştır. Çıktı açığı enflasyonu beklentiler kanalıyla, kamu cari harcamaları ise mali disiplin kanalıyla enflasyon hedeflemesi rejimini etkilemektedir. Bununla birlikte enflasyon hedeflemesinin benimsenmesi durumunda, rejimin başarılı olabilmesi adına mali kısıtların giderilerek kamu maliyesinin güçlendirilmesi ve büyümenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Diğer bir ifadeyle, bu değişkenler karşılıklı etkileşim içindedirler. Bu nedenle, çalışma, literatürde yer alan diğer çalışmalardan farklı olarak, enflasyon hedeflemesinin kamu cari harcamalarını ve çıktı açığını nasıl etkilediği sorusu üzerine odaklanmaktadır. Türkiye örneğinin ele alındığı çalışma şu şekilde organize edilmiştir: Birinci bölümde teori ve literatür incelenmiş, ikinci bölümde kısaca Türkiye'de enflasyon hedeflemesinden bahsedilmiş, üçüncü bölümde çalışmada kullanılan veriler ve yöntem sunulmuş, dördüncü bölümde ampirik bulgular tartışılmış ve son bölümde değerlendirme ve sonuca yer verilmiştir.

2. TEORİ VE LİTERATÜR

Enflasyon hedeflemesi rejimi, fiyat istikrarını gerçekleştirme ve sürdürmeye yönelik uygulanan modern bir para politikası stratejisidir. Bernanke ve Mishkin (1997: 98) tarafından enflasyon hedeflemesi; devlet, merkez bankası veya her ikisinin birlikte hareket etmesi yoluyla, belli bir zaman dilimi içinde gerçekleştirilmek amacıyla, enflasyon oranı için resmi niceliksel bir hedefin ya da hedef aralığının halka ilan edilmesi olarak tanımlanmıştır. Sherwin (2000: 3) ise enflasyon hedeflemesini; bir yıl veya daha fazla yılı içeren belirli bir dönem için enflasyon oranının ne olacağının kamuoyuna resmi olarak ilan edildiği ve para politikasının uzun dönemdeki öncelikli amacının düşük ve istikrarlı enflasyon olduğunun açık olarak tanımlandığı para politikası olarak ifade etmiştir.

Enflasyon hedeflemesi; açık (katı) enflasyon hedeflemesi ve örtük (esnek) enflasyon hedeflemesi olarak ikiye ayrılmaktadır. Açık enflasyon hedeflemesi; merkez bankasının sadece hedeflenen enflasyon oranına ulaşmaya çalışması ve enflasyon dışında hiçbir değişkeni dikkate almayıp bunlarda istikrar sağlamaya çalışmamasıdır. Örtük enflasyon hedeflemesi ise; merkez bankasının enflasyon hedefi yanında diğer değişkenlerle de ilgilenmesidir (Demirhan, 2002: 57). Bunun yanında, İktisadi şoklar ve para politikası ile ilgili belirsizliklerden dolayı birçok ülkede enflasyon hedeflenmesinde nokta hedefleme yerine bir aralığın belirlenmesi esas alınmıştır. Bu aralığın genişliği önemlidir. Örneğin, geniş bir aralık alınırsa hedefe ulaşma ihtimali artmakla birlikte hedefin etkinliği azalmaktadır (Uğurlu ve Saraçoğlu, 2010: 61).

Enflasyon hedeflemesi rejiminde, hangi değişkenin esas alınacağı ve hedeflenen enflasyon oranının ölçümü oldukça önemlidir. Tercih edilen fiyat endeksinin kamu tarafından açık, anlaşılır ve güvenilir olması gerekir. Günümüzde bu rejime başvuran ülkelerin tamamı ya Tüketici Fiyat Endeksi(TÜFE) ya da bu endeksin bir parçasını oluşturan çekirdek enflasyonu kullanmaktadır. TÜFE, kamu tarafından en çok bilinen endeks olduğu ve düzenli olarak izlenebildiği için daha çok tercih edilmektedir (Croce ve Khan, 2000: 3).

Enflasyon hedeflemesinin başarılı olabilmesi için bazı önkoşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu önkoşulların başında, para politikasının birincil amacının fiyat istikrarı olması, merkez bankasının para politikasını belirlemede ve uygulamada tam bağımsızlığa sahip olması, bu hedeflemenin uygulanacağı ülkelerde gelişmiş mali piyasaların olması gelmektedir (Şanlı, 2006: 39-41). Ayrıca, merkez bankası şeffaf olmalı ve hedefleri izlerken gerçekleştirdiği eylemlerden dolayı hesap verebilirliğe de sahip olmalıdır (Roger ve Stone, 2005). İyi işleyen gelişmiş finansal piyasaların varlığı da enflasyon hedeflemesinin tasarımı ve hayata geçirilmesini daha kolaylaştırır. Yine, fiyat istikrarına ulaşılabilmesi için, para politikası ile maliye politikası arasındaki uyumun sağlanması ve sürdürülmesi de esastır (Blanchard, 2004). Enflasyon hedeflemesi rejiminin etkin bir biçimde uygulanabilmesi için gerekli bir diğer koşul ise finansal piyasalar üzerinde mali baskınlığın olmamasıdır. Mali baskınlığı önlemenin tek çaresi ise, maliye politikasını disipline etmek, diğer bir ifadeyle maliye politikasını bütçe sınırları içerisinde kalacak şekilde uygulamaktır (Büyükakın ve Eraslan, 2004: 28). Mali disiplinin gerçekleşmediği ekonomilerde, kamu kesiminin borçlanma gereği Merkez bankalarının faiz hadlerini etkin bir biçimde kullanılmasına engel teşkil etmektedir (Malatyalı, 1998: 46). Bu durumda, para politikası etkilerinin maliye politikası tarafından bertaraf edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, enflasyon hedeflemesi stratejisi çerçevesinde uygulanan para politikasının mali baskınlığa maruz kalmaması gerekmektedir (Çolakoğlu, 2002: 23). Ayrıca, kamunun doğrudan mal ve hizmet alımları ile tüketim harcamaları da enflasyona sebep olabilmektedir. Kamunun önemli bir konumda olması nedeniyle mali disiplin etkilenmekte ve mali disiplinin sağlanması enflasyon hedeflemesinin başarısını arttırmaktadır (Eroğlu, 2007: 20). Enflasyon hedeflemesi de başarıya ulaştıkça kamu harcamaları ve mali disiplin önemli ölçüde iyileşme göstermektedir. Özellikle kamunun yaptığı cari harcamalarında bir toparlanma yaşandığı bilinmektedir. Minea ve Tapsoda (2014)'ya göre de, nispeten zayıf mali duruma sahip gelişmekte olan ülkelerde enflasyon hedeflemesi mali disiplini pozitif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bunun yanında Mishkin (2001) ise enflasyon hedeflemesi rejiminin tek başına mali disiplini sağlama ve mali baskınlığı önleme konusunda yeterli olduğunu söylemenin mümkün olmadığını ifade etmiştir.

Enflasyon hedeflemesinde cari dönem enflasyon, gelecek döneme ilişkin enflasyon beklentilerine ve çıktı açığına da bağlı olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, kısa vadede enflasyon ile çıktı açığı arasında pozitif yönlü bir ilişkiye işaret edilerek Phillips eğrisi ile benzeştirilmektedir. Yani, çıktı açığı ile enflasyon beklentileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğu ve bu durumun da, toplam talebin beklentiler üzerinde enflasyonist bir etki yarattığını ortaya konulmaktadır (Yılmaz Binan, 2012). Yükseler (2013)'e göre Merkez Bankası, orta vadeli enflasyon öngörülerini açıklarken, aynı zamanda çıktı açığına ilişkin tahminlere de yer vermektedir. Çıktı açığının negatif olması toplam talep düzeyinin enflasyon üzerinde baskı yaratmadığına işaret etmekte iken, pozitif olması tam tersi bir durumu ifade etmektedir. Çıktı açığının arttığı dönemlerde, enflasyonda düşüş yaşanırken, çıktı açığının daraldığı dönemlerde enflasyonda düşüş sürecinin arttığı gözlenmektedir. 2006–2011 dönemine bakıldığında, gerek enflasyon raporlarında gerekse Para Politikası Kurulu'nun faiz kararlarında çıktı açığının enflasyonist bir baskıya neden olmadığı görülmektedir.

Sonuç olarak, enflasyon hedeflemesi rejiminin çıktı açığını ve kamu cari harcamalarıyla mali disiplin üzerinde belirleyici bir makroekonomik değişken olduğu

anlaşılmaktadır. Enflasyon hedeflemesiyle enflasyon oranlarında beklenen düşüş eğilimi ve istikrar sağlandıkça kamu cari harcamalarının azalması ve çıktı açığında da bir düzelme yaşanması beklenmektedir. Özellikle, mali disiplin ve ekonomik büyümeyi sağlamak isteyen gelişmekte olan ülkeler için bu durum büyük önem arz etmektedir.

3. TÜRKİYE'DE ENFLASYON HEDEFLEMESİ REJİMİ

Türkiye'de 1970'li yıllardan beri kronikleşen enflasyon sorununu çözmek için çeşitli para politikası rejimleri uygulamış ve bu uygulamalar sürekli başarısız olmuştur. Bunun arkasındaki en önemli neden, Türkiye ekonomisinin kendine özgü yapısal niteliklerinin bu politikalar uygulanırken dikkate alınmamasıdır. Bilindiği gibi, 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de cari işlemler hesabı ve bütçe sürekli olarak açık vermiş ve bu açıkların finansmanı için hazine kaynaklarına başvurulması enflasyonist sürecin hızlanmasına yol açmıştır (Badurlar, 2009: 5). Bu doğrultuda, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) 2000 yılından itibaren para politikası çalışmalarına enflasyon hedeflemesi rejimi doğrultusunda şekillendirmiş ve nihai hedefinin enflasyon hedeflemesi rejimine geçmek olduğunu ifade etmiştir (TCMB, 2006: 16). Bu bağlamda öncelikle 1999 yılında IMF ile imzalanan 17. Stand-by Anlaşması önem arz etmektedir. Bu anlaşmayla yapısal reformlarla desteklenen, birbirleriyle tutarlı, güçlü, itibarlı ve süreklilik arz eden maliye, gelir, para ve kur politikalarının uyum içerisinde uygulanması sonucu tüketici enflasyonunun 2000 yılı sonunda % 25'e, 2001 yılı sonunda % 12'ye ve 2002 yılında % 7'ye indirilmesi hedeflenmiştir. 2000 yılı başında ise "Enflasyonu Düşürme Programı" uygulamaya konulmuştur. Bu programın üç temel ayağı, sıkı bir maliye politikası uygulayarak faiz dışı fazlayı artırmak, yapısal reformların gerçekleştirmek, özelleştirme uygulamalarını hayata geçirmek, enflasyon ile uyumlu gelirler politikası izlemek, enflasyonun düşürülmesine odaklanmış kur ve para politikası uygulamak şeklinde özetlenebilir (Erçel, 1999: 1-5).

Şubat 2001 krizi sonrası dalgalı döviz kuru sistemine geçilmiş ve Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı yürürlüğe konmuştur. Program ile mali piyasalardaki kırılganlığın azaltılması, faiz ve döviz kurlarında istikrar sağlanması, artan borç yükünün azaltılması, enflasyonun düşürülerek sürdürülebilir büyüme oranının sağlanması ve iktisadi etkinliği artırıcı yapısal reformların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak, Şubat 2001 krizinin olumsuz etkilerinin devam etmesi (ekonomi ciddi oranda küçülmesi, işsizliğin artması ve siyasi dengeler sarsılması) ve 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleştirilen saldırıların yarattığı olumsuzluklar 17. Stand-by Anlaşmasını ekonomik büyümeyi iyileştirme ve yukarıda bahsi geçen enflasyon hedefleri gibi programdaki amaçların gerçekleştirilmesini zora sokmuş. Örneğin, 2001 yılında TÜFE bazlı enflasyon göstergesinin %12 olması beklenirken %63 düzeyinde gerçekleşmiş, daha da büyümesi planlanan ekonomi ise %5,7 oranında küçülmüştür. Bu durum, Türkiye ile IMF arasında yeni bir Stand-by Antlaşması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. 18 Ocak 2002 tarihinde IMF'e sunulan Niyet Mektubu ile birlikte 2002–2004 yıllarında uygulanacak ekonomi programı detaylı olarak anlatılarak programın desteklenmesi için 18. Stand-by Düzenlemesi talep edilmiştir. Bu yeni düzenlemeye göre 2002, 2003 ve 2004 yıllarındaki enflasyon oranları sırası ile % 35, % 20 ve % 12 olarak belirlenmiştir. Bu hedeflere uygun şekilde parasal taban seviyesine ilişkin performans kriterleri getiren bir para programı oluşturulmuştur. Öte yandan, programda başlangıçta parasal tabana yönelik hedefler belirlense de, daha sonra ön koşulların gerçekleşmesiyle ve enflasyonun belirli bir düzeye düşürülmesiyle resmi enflasyon hedeflemesine geçileceği vurgulanmıştır (Gül ve diğ., 2006: 165-166). Bu nedenle başlangıçta enflasyon hedeflemesi rejimi "örtük" olarak ifade edilmiş ve 2002-2005 yıllarında bu çerçevede uygulanmıştır. Sonuçta, belirlenen enflasyon hedeflerinin ötesine de geçilmiştir. 2002 yılında gerçekleşen enflasyon oranı %29,7, 2003 yılında %18,4, 2004 yılına %9,3 ve 2005 yılında %7,7 olmuştur.

Gerekli ön koşulların gerçekleştirilmesi, yapısal ve yasal altyapının oluşturulmasının ardından, TCMB kurumsallaşma sürecinde, 2006 yılında açık enflasyon hedeflemesi uygulamasına geçmiştir. Enflasyon hedefi olarak TÜFE'deki yıllık değişiklikler esas alınmıştır. Bu rejimi, diğer yöntemlerden ayıran en önemli fark, para politikası araçlarının gelecek enflasyona dayanmasıdır. Ayrıca, rejim gelecekteki enflasyon konusunda rastlantısal varsayımlar yapmamaktadır (Uğurlu ve Saraçoğlu, 2010: 60).

Tablo 1. Enflasyon Hedeflemesi Rejimi Hedef ve Gerçekleşmeler

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hedef	5	4	4	7,5	6,5	5,5	5	5	5
Gerçekleşme	9,7	8,4	10,1	6,5	6,4	10,4	6,2	7,4	-

Kaynak:TCMB, *Enflasyon Hedefleri*, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Para+Politikasi/Fiyat+Istikrari/Enflasyon+Hedefleri> (Erişim Tarihi: 8 Ekim 2014)

Tablo 1'de Türkiye'de 2006 yılında uygulamaya konulan enflasyon hedeflemesi rejimine ait enflasyon hedeflemesi hedefleri ve gerçekleştirmeleri gösterilmektedir. Açık enflasyon hedeflemesinin uygulanmaya başlandığı ilk iki yıl olan 2006 ve 2007'de hedeflerin oldukça dışına çıkmıştır. Petrol, gıda ve yönetilen/yönlendirilen mal fiyatlarındaki gelişmeler, hedeflerin tutturulamamasındaki temel belirleyiciler olmuşlardır. Bununla birlikte küresel krizin başladığı 2008 yılında da hedefe ulaşamamıştır. Nitekim 2008 yılı sonunda hedefin çok üzerinde bir şekilde % 10,1 düzeyinde gerçekleşen enflasyonun yaklaşık 6,2 puanı gıda ve enerji fiyatlarının doğrudan etkilerinden kaynaklanmıştır (TCMB, 2009: 1). Küresel Krizin etkilerinin devam ettiği 2009 ve 2010 yılında ise enflasyon hedefine ulaşılmasına ilişkin sorun yaşanmamıştır. 2011-2012 yıllarında da enflasyon hedefinden yine sapmalar gözlenmiştir. Uğurlu ve Saraçoğlu (2010) açıklanan hedeflerin tutturulamadığını ve enflasyon öngörülerine bakıldığında enflasyonda kararsızlığın yeniden başladığını ileri sürmektedir. Buna karşılık Ermişoğlu (2011), enflasyon hedeflemesi öncesi 1982–2005 ve sonrası 2006–2010 dönemlerini enflasyon performansları açısından karşılaştırmış ve enflasyon hedeflemesi döneminde enflasyon beklentilerinin oynaklığının azaldığını görmüştür. Bu bağlamda, Türkiye'de enflasyon hedeflemesinin enflasyon performansını pozitif etkilediğini iddia etmektedir.

4. VERİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada Ocak 1998 ve Eylül 2013 tarihleri arasında kamu cari harcamaları ve çıktı açığı değişkenlerine ait üçer aylık veriler kullanılmıştır. Veriler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Elektronik Veri Dağıtım Sisteminden alınmış ve Tramo–Seats yöntemi ile mevsimsellikten arındırılarak reelleştirilmiştir.

Çalışmada yer alan değişkenlere ait özet istatistikler Tablo 2'de gösterilmiştir. Değişkenlere ait özet istatistik tablosunda, her bir değişkene ait ortalama, medyan, maksimum ve minimum değer, standart hata ve gözlem sayısı bulunmaktadır.

Tablo 2. Özet İstatistik Tablosu

	Kamu Carisi	Çıktı Açığı
Ortalama	2389800	1.8019606
Medyan	2306911	124336
Maksimum	3337220	1921269
Minimum	1776176	-2771113
Standart Hata	462713.6	831525.9
Çarpıklık	0.478418	-0.744230
Basıklık	1.949191	4.053403
Jarque-Bera	5.301	8.728
Gözlem Sayısı	63	63

Tablo 2'e bakıldığında, medyan, standart hata, maksimum ve minimum değerler kamu carisi harcamalarında yüksek düzeydedir. Çarpıklık ve basıklık değerleri, çıktı açığının sola çarpık ya da negatif çarpık olduğunu, kamu cari harcamalarının ise sağa çarpık ya da pozitif çarpık olduğunu göstermektedir. Çıktı açığı serisi normal dağılıma göre daha dik iken, kamu cari harcamaları serisi normal dağılım açısından biraz daha basıktır. Bu ölçüler, serilerin normal olmadığına işaret etmektedir.

Çalışmada serilerin durağan olup olmadıkları Genişletilmiş Dickey-Fuller (ADF) ve Phillips-Perron (P-P) birim kök testleri ile test edilmiştir. Tablo 3'de serilerin durağanlık test sonuçları yer almaktadır. Sonuçlar, serilerin logaritmik seviyelerinde birim köke sahip olduğu ve birincil farklarında I(1) durağan olduklarını göstermektedir.

Tablo 3. Durağanlığın Test Edilmesi

	Kamu Carisi			Çıktı Açığı		
	N	I	I ve T	N	I	I ve T
ADF (Düzyey)	3.302 (0.999)	2.207 (0.999)	-0.706 (0.962)	-3.225 (0.001)*	-3.229 (0.023)*	-3.202 (0.095)*
ADF (1.Fark)	-0.173 (0.618)	-1.500 (0.527)	-3.824 (0.022)*	-3.031 (0.000)*	-2.999 (0.004)*	-3.0006 (0.140)
P-P (Düzyey)	5.735 (1.000)	0.497 (0.981)	-3.515 (0.046)*	-2.812 (0.005)*	-2.793 (0.065)**	-2.775 (0.211)
P - P (1. Fark)	-10.257 (0.000)*	-14.746 (0.000)*	-39.208 (0.000)*	-6.395 (0.000)*	-6.343 (0.000)*	-6.285 (0.000)*

(): marjinal anlamlılık düzeyini göstermektedir. * %1 düzeyinde anlamlı ** %5 düzeyinde anlamlı, I: Sabit terimli IT: sabit terimli ve trendli N: sabit terimsiz ve trendsiz

Birim kök testleri yapılırken, gecikme sayısı Akaike Bilgi kriterine (AIC) göre belirlenmiştir. Çalışmada, enflasyon hedeflemesinin kamu cari harcamalarına ve çıktı açığına etkisini ölçebilmek amacıyla kukla değişken tanımlanmıştır. Açık enflasyon hedeflemesinin 2006 yılında başlatılması nedeniyle, 2006 yılından önceki yıllara 0, sonraki yıllara 1 değeri verilmiştir. Bu duruma göre kukla değişkenli ARIMA modeli şöyledir:

$$Y_t = \mu + \sum_{i=1}^p \phi_i Y_{t-i} - \sum_{i=1}^q \theta_i u_{t-i} + u_t + \beta_j D_j \quad j = 1,2,3$$

ARIMA yapısı belirlenirken, seriler durağan hale getirilmiş, otokorelasyon ve kısmi otokorelasyon fonksiyonları incelenmiş ve Akaike Bilgi kriterinden yararlanılmıştır.

5. AMPİRİK BULGULAR

Çalışmada kullanılan ARIMA modeline ait tahmin sonuçları ile ampirik bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir. Tablo 4'te yer alan, Breush–Godfrey LM testi yüksek derecede otokorelasyon olup olmadığını, Jarque–Bera (JB) testi, hata terimlerinin normal dağılıma sahip olup olmadığını test etmek amacıyla kullanılmıştır (Brooks, 2002: 174) . Breush–Pagan–Godfrey (B-P-G) testi ise değişen varyans sorununu belirlemek amacıyla ele alınmıştır.

Tablo 4. Enflasyon Hedeflemesinin Kamu Cari Harcamalarına ve Çıktı Açığına Etkileri

Değişken	Enflasyon Hedeflemesi				
	Tanı Testleri				
	ARIMA	Enflasyon D	LM(4)	B-P-G	J-B
<i>Kamu Carisi</i>	(1,1,2)	19687.46	0.400	2.385	1.168
<i>Harcamaları</i>		(0.000)*	(0,672)	(0,128)	(0,557)
<i>Çıktı Açığı</i>	(2,0,4)	570713.6	1,334	1.686	0.297
		(0.015)*	(0,272)	(0,199)	(0,861)

(): marjinal anlamlılık düzeyini göstermektedir.* % 1 düzeyinde anlamlı ** %5 düzeyinde anlamlı

Tablo 4'te enflasyon hedeflemesi olduğu dönemde kamu cari harcamalarının pozitif bir biçimde etkilendiği görülmektedir. Diğer bir ifadeyle Merkez Bankasının açık enflasyon hedeflemesi uygulamaya başladığı 2006 yılından itibaren kamu cari harcamaları artmıştır. Bununla birlikte yine bu dönemde çıktı açığı da pozitif etkilenerek, artış göstermiştir. Enflasyon hedeflemesi döneminde çıktı açığı ve kamu cari harcamalarının artması, aynı zamanda enflasyonist baskıların arttığına işaret etmektedir.

6. SONUÇ

Küreselleşme hareketleriyle birlikte finansal sermaye hareketlerinin artması ve küresel krizlerin yaygınlaşması sonucu merkez bankalarının fiyat istikrarına odaklanmasına neden olmuştur. Yeni Zelanda tarafından uygulanmaya konulan enflasyon hedefi rejiminin başarılı olması, İngiltere, İsveç, Şili ve Brezilya gibi birçok ülkenin de enflasyon hedeflemesine geçmesine yol açmıştır. Türkiye de 2002 yılında örtük ve 2006 yılında resmi olarak enflasyon hedeflemesi rejimine geçmiştir. Uygulamanın başarısı açısından inişli çıkışlı bir seyir izlemiş olan Türkiye'nin birçok makro ekonomik değişkeni de bundan etkilenmiştir. Bu bağlamda, kamu harcamalarının önemli ölçüde belirlediği mali disiplin, ekonomik büyüme ve çıktı açığı bu değişkenlerin başında gelmektedir.

Çalışmada 1998–2013 yıllarına ait çeyrek yıllık veriler kullanılarak, enflasyon hedeflemesinin çıktı açığına ve kamu cari harcamalarına etkisi araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre açık enflasyon hedeflemesi uygulanan dönemde çıktı açığı ve kamu cari harcamaları anlamlı bir şekilde etkilenmiştir. Bu durumda 2006–2013 döneminde çıktı açığının ve kamu cari harcamalarının arttığını göstermektedir. Bu değişkenlerin artması aynı zamanda enflasyonist baskılar da yaratmaktadır. Diğer bir ifadeyle çıktı açığı ve kamu cari harcamaları yükseldikçe enflasyon da artmaktadır. Enflasyon hedefinin sağlanabilmesi için çıktı açığı ve kamu harcamaları değişkenlerine tek başına olmasa bile dikkat edilmesi gerektiği ileri sürülebilir. Bu bağlamda, öncelikle para politikası maliye politikaları ile

desteklemelidir. Doğrudan enflasyon hedeflemesinin para politikası olarak başarılı bir şekilde uygulanması için Merkez Bankası ve siyasi otorite arasında tam bir mutabakatın sağlanması zorunludur. Özellikle borçlanma ve kamu harcamalarının azaltılarak mali disiplinin sağlanması konusunda atılan adımlar önem taşımaktadır. Bunun yanında, çıktı açığının durumu da önemlidir. Çıktı açığının pozitif olduğu alanlarda, talep fazlalığı nedeniyle ekonominin kapasitenin üzerinde çalıştığı ve bunun talep yönlü enflasyonist baskıya neden olabileceği tahmin edilmektedir. Buna karşılık, çıktı açığının negatif olduğu alanlarda, ekonomideki zayıf talepten dolayı arz fazlalığı veya atıl kapasite olduğu ve bunun da enflasyonda düşüşe neden olabileceği tahmin edilmektedir. Bu bağlamda çıktı açığında görülen gelişmelerin ve istikrarın enflasyonun seyrini etkilediği söylenebilir. Uygulanan ekonomik ve mali politikaların gücü, güvenilirliği ve uyumu önemlidir.

KAYNAKÇA

- ALPARSLAN M. ve ERDÖNMEZ, A. P., 2000, *Enflasyon Hedeflemesi*, TBB Bankacılık ve Araştırma Grubu
- BADURLAR, İ. Ö., 2009, Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi Uygulanması ve Para Politikasına Etkisi: 2002-2008, *EconAnadolu 2009: Anadolu Uluslararası İktisat Kongresi*, 17-19 Haziran 2009, Eskişehir, Türkiye, [file:///C:/Users/%C3%B6zge%C5%9Fahin/Downloads/Badurlar_econanadolu2009%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%C3%B6zge%C5%9Fahin/Downloads/Badurlar_econanadolu2009%20(1).pdf) (Erişim Tarihi: 17 Temmuz 2014).
- BERNANKE, B., and FREDERİC S. M., 1997, Inflation Targeting: A New Framework for Monetary Policy?, *Journal of Economic Perspectives*, 11 (2), 97-116
- BLANCHARD, O., 2004, Fiscal Dominance and Inflation Targeting: Lessons from Brazil, *Massachusetts Institute of Technology Department of Economics Working Paper Series*, Working Paper 04-13
- BROOKS, C., 2002, *Introductory Econometrics For Finance*, The Cambridge University Press, UK.
- BÜYÜKAKIN, T. ve ERASLAN, C., 2004, Enflasyon Hedeflemesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliğinin Değerlendirilmesi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 18-37.
- CROCE, E. and KHAN, M. S., 2000, Monetary Regimes and Inflation targeting, *Finance and Development*, 37 (3), September.
- ÇOLAKOĞLU, B., 2002, Enflasyon Hedeflemesi Stratejisine Geçiş Bağlamında T.C. Merkez Bankası Bağımsızlığının Fonksiyonelliği, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4 (2), 17-31.
- DEMİRHAN, E., 2002, Para Politikası Stratejisi Olarak Enflasyon Hedeflemesinin Etkinliğinin Arttırılması için Alınması Gereken Önlemler, *Öneri Dergisi*, 5 (18), 133-139.
- ERÇEL, G., 1999, 2000 Yılı Enflasyonu Düşürme Programı: Kur ve Para Politikası Uygulaması, *TCMB Raporu*, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/0b15b4cf-454b-4c7a-a0b9-ac22fab419e9/baskan_ParaPol00.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=0b15b4cf-454b-4c7a-a0b9-ac22fab419e9 (Erişim Tarihi: 7 Ekim 2014).
- ERMİŞOĞLU, E., 2011, *Enflasyon Hedeflemesi Rejiminin Türkiye’deki Başarısının Değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- EROĞLU, İ., 2007, Açık Enflasyon Hedeflemesi Stratejisi ve Türkiye Deneyimi, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi İİBF Dergisi*, Aralık Sayısı, 1-28.
- GÜL, E., EKİNCİ, A., ve GÜRBÜZ, A. A., 2006, *Enflasyonla Mücadelede Enflasyon Hedeflemesi: Kavramlar, İşleyiş ve Türkiye Örneği*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- MALATYALI, N. K. 1998, *Enflasyon Hedeflemesi Ülke Uygulamalarına Örnekler ve Türkiye’de Uygulanabilirliği* (Yay No:1998-01), DPT Yayını, Ankara
- MINEA, A. and TAPSOBA, R., 2014, Does Inflation Targeting Improve Fiscal Discipline?, *Journal of International Money and Finance*, 40, 185-203.

- MISHKIN, F. S., 2001, Inflation Targeting, *National Breu of Economic Research*, <https://www0.gsb.columbia.edu/faculty/fmishkin/PDFpapers/01ENCYC.pdf> (Erişim Tarihi: 11 Ekim 2014).
- PATTERSON, K., 2000, *An Introduction to Applied Econometrics: A Time Series Approach*, Palgrave Macmillan, UK.
- ROGER, S. and STONE, M., 2005, On Target? The International Experience With Achieving Inflation Targets, *IMF Working Paper*, WP/05/163, August.
- SHERWIN, M., 2000, Institutional Frameworks for Inflation Targeting, *Reserve Bank Of New Zealand: Bulletin*, 63 (4), 28-34.
- ŞANLI, B. 2006, Enflasyon Hedeflemesi Uygulamaları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,16, 37-56.
- TCMB, 2009, *Enflasyon Raporu 2009-I*. www.tcmb.gov.tr, (Erişim Tarihi: 20 Temmuz 2014)
- TCMB, 2006, *Enflasyon Hedeflemesi Rejimi*, TCMB Yayını, Ankara.
- TCMB, *Enflasyon Hedefleri*, <http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TCMB+TR/TCMB+TR/Main+Menu/Para+Politikasi/Fiyat+Istikrari/Enflasyon+Hedefleri> (Erişim Tarihi: 8 Ekim 2014)
- UŐURLU, E. ve SARAŐOĐLU, B., 2010, Türkiye’de Enflasyon Hedeflemesi ve Enflasyonun Öngörüsü, *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 57-72.
- YILMAZ BİNAN, C., 2012, *Türkiye’de Enflasyon Beklentilerini Etkileyen Makroekonomik Unsurlar* (Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi), Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İletişim ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- YÜKSELER, Z., 2013, Enflasyon Hedeflemesi: Türkiye Deneyimi (2006–2011 Dönemi), *Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni*, 2013/8.